

Buitenlands nieuws

Monitoring in Noord-Amerika

Europese vogelaars weten vaak niet wat er in Noord-Amerika gebeurt op het gebied van monitoring van vogelaantallen. Het omgekeerde is trouwens ook waar: een Amerikaanse ornitholoog die de Oude Wereld bezoekt, kijkt verbaasd naar de bedrijvigheid aan deze zijde van de grote plas. Er zijn tot op heden niet zo heel erg veel contacten over en weer geweest, en dan blijkt het toch vaak wat minder voor de hand te liggen om je te verdiepen in de werkzaamheden die op een ander continent plaatsvinden. Toch is het verfrissend om af en toe eens een wat ruimere blik te hebben. Hieronder wordt daarom enige aandacht besteed aan broedvogelmonitoring in Noord-Amerika.

Breeding Bird Survey

Organisatie De Breeding Bird Survey (BBS) is de enige landdekkende vorm van broedvogelmonitoring in Noord-Amerika. De census is in 1965 gestart door de legendarische Chandler Robbins. De BBS wordt georganiseerd vanuit de US Fish and Wildlife Service (USFW) en richt zich op broedvogels in Canada en de USA.

De professionele staf bestaat uit twee (!) personen die vrijwel alles doen: coördineren, stimuleren, analyseren, rapporteren etc. Misschien heel Amerikaans is, dat ze worden bijgestaan door twee statistische zwaargewichten. In Europa is de verhouding coördinatoren/statistici minder gelijk. Sinds kort is er in Canada eveneens een professional werkzaam die de Canadese gegevens inzamelt en bewerkt. In iedere staat is er een coördinator die de belangen behartigt, meestal een vrijwilliger.

Telling in het kort De BBS is een punttelling die speciaal op autobezitters is gericht. Ze vindt eenmaal per jaar plaats, tussen mei (woestijnen in zuidelijke delen USA) en begin juli (Canada). Langs een vaste route worden 50 vaste telpunten bezocht die op 0,5 mijl afstand van elkaar liggen. Gedurende 3 minuten worden alle vogels genoteerd die gehoord worden of gezien binnen een straal 0,25 mijl. In de instructies wordt overigens specifiek vermeld dat de waarnemer voor het tellen wel de auto uit moet! Niet ten overvloede, want een echte Amerikaanse "birdhead" verlaat zijn vehikel slechts met pijn. De telling moet het jaar erna worden herhaald in dezelfde volgorde en, zo mogelijk, op dezelfde dag.

De waarnemers werken met standaardformulieren die vertoetst worden bij de USFW. Een route telt mee in de indexberekening wanneer hij twee achtereenvolgende jaren door dezelfde waarnemer wordt geteld.

Verandert de route van waarnemer, dan wordt de route als een nieuwe route beschouwd.

Medewerking De medewerking bevindt zich in opgaande lijn; in 1993 werden ca. 2500 routes geteld. Een probleem is de slechte dekking in dunbevolkte streken in het middenwesten van de USA en in vrijwel geheel Canada, met uitzondering van stedelijke agglomeraties. Een systeem van benzinevergoeding voor vrijwilligers die in afgelegen streken willen inventariseren, bestaat niet maar wordt overwogen. Medewerkers aan de BBS wordt aangeraden auto- en eventuele verblijfskosten terug te halen via hun belastingformulier!

In Alaska wordt veldwerk recent gestimuleerd door een financiële injectie vanuit de overheid; medewerkers van de USFW bezoeken hier met een vliegtuig zelfs diep landinwaarts gelegen, moeilijk bereikbare gebieden (51 routes in 1991-92 geteld).

Verslag De waarnemers ontvangen een populaire nieuwsbrief en een jaarverslag. Een omvangrijke publicatie over de eerste 15 jaar van onderzoek heeft lang op zich laten wachten maar werd zeer gewaardeerd. Inmiddels is deze publicatie alweer aardig gedateerd. De urgentie van een nieuwe publicatie is duidelijk, maar tijdgebrek speelt de stafmedewerkers parten.

Zorgen Naast een meer evenwichtige verdeling van de routes over het hele gebied (nu: sterke oververtegenwoordiging van de oostelijke USA) is het toenemend verkeer een bron van zorg. Omdat de telpunten altijd direct langs vrij grote wegen liggen, en deze wegen gemiddeld drukker, breder en/of uitgebouwd worden, zijn de BBS-indexen mogelijk geen goede graadmeter voor de veranderingen elders in het landschap. Bovendien zeggen waarnemers routes op die naar hun smaak te druk worden.

In 1993 is begonnen met een drieja-

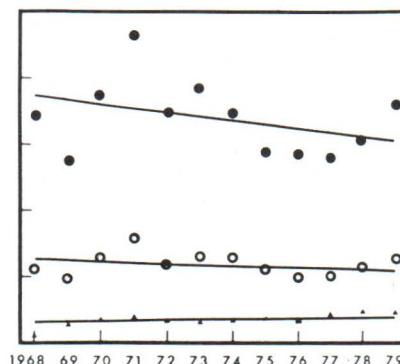
rige voorstudie naar de mogelijkheden om de BBS uit te breiden tot Mexico, dit o.a. om vogelgemeenschappen die in beide landen voorkomen en in de BBS niet goed uit de verf komen te monitoren.

Hot item

Met de BBS worden vooral de algemenere soorten gevolgd, het is de tegenhanger van ons BMP. Schaarse en zeldzame soorten en kolonievogels worden soms via regionale programma's gevolgd (Bald Eagle).

Lang niet alle min of meer algemene soorten kunnen met de BBS worden gevolgd. Een groot probleem zijn de Neotropical Migrants: vogelsoorten (veelal kleine zangers) die vooral in Canada broeden en bezuiden de USA overwinteren. Ondanks alle inspanningen kunnen er in de broedgebieden niet voldoende tellingen worden uitgevoerd om goede indexberekeningen mogelijk te maken: er wonen te weinig waarnemers, er zijn te weinig wegen, de gebieden zijn te groot.

Het vervelende is nu dat er aanwijzingen zijn dat juist deze groep van vogels hard in aantal is achteruitgegaan in de afgelopen decennia. Actie is dus nodig. De vogels in de overwinteringsgebieden monitoren is vrijwel onmogelijk: ze verblijven 's

Aantalsontwikkeling van de Nashville Warbler, een Neotropical Migrant. Vooral in het oostelijk deel van Noord-Amerika (stip) ging de soort in 1968-79 volgens gegevens van de BBS achteruit, elders niet of gering.

winters grotendeels in ondoordringbare gebieden zonder deskundige vogelaars, deels in politiek instabiele landen. Om deze groep van soorten toch in de greep te krijgen wordt gewerkt aan een monitoringprogramma tijdens de trek. Hiertoe is in september 1993 een workshop gehouden in Simcoe (Canada) waarop onderzoekers uit verschillende disciplines een presentatie gaven van methoden en mogelijkheden voor monitoring. Ook SOVON was vertegenwoordigd.

Globaal konden binnen het gepresenteerde onderzoek drie richtingen worden onderscheiden: intensieve registratie van directe trek, intensieve registratie van indirecte trek en extensieve registratie van trekvogels met zijdelings monitoringmogelijkheden.

Intensieve registratie directe trek

Dagtrek is in Noord-Amerika, in tegenstelling tot Europa, een ongewoon verschijnsel; het merendeel van de vogelsoorten trekt uitsluitend 's nachts. Systematische tellingen van overdag trekkende vogels zijn beperkt tot bepaalde soortgroepen (roofvogels) of uitzonderlijke situaties waarin gestuwde trek optreedt van dagtrekkers.

De nachttrek is uiteraard moeilijk te bestuderen, maar de moderne techniek biedt enige perspectieven. Met hypermoderne radars kan de trekintensiteit 's nachts goed worden gekwantificeerd ("dichtheidskaarten") en automatisch worden geregistreerd. Ook kunnen steeds kleinere objecten worden gevangen op de radar, tot aan kleine zangvogels toe (en grote insecten; deze kunnen overigens vrij eenvoudig door de computer van vogels worden onderscheiden). Het probleem dat vogelsoorten niet tot op soortniveau kunnen worden gedetermineerd, blijft onopgelost.

Een handige knutselaar had een originele oplossing bedacht. Hij had in de staat New York een keten van sterke microfoons met opname-apparatuur (videorecorders) op lijn gebracht op daken van eenzaam gelegen boerderijen. Daarmee registreerde hij tijdens goede treknachten simultaan op verschillende stations de nachttrek. Voorlopig stond de fase van het uitwerken nog in het teken van afdraaien van banden en turven van roepjes, maar geautomatiseerde verwerking door computermatige geluidsherkenning lijkt mogelijk.

Intensieve registratie indirecte trek

De ruggegraat van deze aanpak wordt gevormd door ringstations. Ze variëren van weinig gestandaardiseerd,

extensief en drijvend op vrijwilligers (backyard banding) tot zeer gestandaardiseerd, intensief en bedreven door een professionele staf met ondersteuning van vrijwilligers (bird observatories). De langst en meest intensief bezette posten zijn gelegen op onvervalste stuwingspunten. Breedfronttrek staat veel minder in de belangstelling.

Naast de ringactiviteiten moeten intensieve gebiedstellingen worden genoemd. Een aardig voorbeeld is de Spring Warbler Count in Toronto. Vanaf 1970 worden in deze miljoenenstad in mei door vrijwilligers dagelijks tellingen verricht van zangertjes langs vaste routes in een aantal "parken" (voor Nederlandse begrippen zeer fraaie beboste ravijntjes).

Het nadeel van beide indirecte methoden is dat er geen rechtlijnig verband hoeft te zijn tussen trekintensiteit en aantallen pleisteraars en vertekend kunnen zijn door lokale factoren. Er zijn meer intensieve vangstations nodig die breedfronttrek registreren om de resultaten van de stations op stuwingsplaatsen te kunnen iken.

Extensieve indirecte registratie trekvogels

Een in Europa vrij onbekend fenomeen (m.b.t. monitoring) waarover men in Noord-Amerika hoog opgeeft zijn de checklist-programma's: eenvoudige streeplijsten waarop tijdens een excursie alle waargenomen soorten worden aangekruist en eventueel gekwantificeerd. Hoewel soms wordt verlangd om een indicatie te geven van de bestede tijd, zijn deze programma's amper aan regels gebonden (en misschien daarom wel zo populair).

De checklist-programma's van Quebec (kwantitatief programma vanaf jaren vijftig, thans ca. 10.000 lijsten/jaar) en Wisconsin (kwalitatief programma vanaf 1982, ca 4500 lijsten/jaar) lopen al geruime tijd en lijken mogelijkheden voor monitoring te hebben. Wel is duidelijk dat, door de weinig gestandaardiseerde me-

thode, grote aantallen lijsten nodig zijn voordat trends zichtbaar worden.

Een ander min of meer typisch Noordamerikaans verschijnsel is de one-day May count, een grootschalig georganiseerde big day waarop vogelaars proberen zoveel mogelijk soorten te zien in hun county (soort supergemeente) en *en passant* de aantallen noteren (de lol staat voorop). Typerend is het competitie-element: de hoogste aantallen vogels, het grootste aantal soorten, de verschillen tussen de counties en de staten, het wordt met duidelijk plezier breed uitgemeten in de nieuwsbrieven. In de staten waarin zo'n May day count al lang loopt (Maryland sinds 1948, Delaware sinds 1969) zijn trends inmiddels zichtbaar voor een aantal soorten. Het is duidelijk dat de tellingen gevoelig zijn voor toevalseffecten (weersomstandigheden, timing trek). Een analyse van het effect van de timing van de trek op de resultaten is uitgevoerd voor Maryland; misschien kan dit resulteren in correctiefactoren. Door de telling in de gehele States simultaan uit te voeren (waartoe enige min of meer geslaagde pogingen gedaan zijn), worden toevalseffecten ten dele gladgestreken.

Toekomst

Er gaat in Noord-Amerika een overkoepelende organisatie komen die een monitoringprogramma voorbereidt met een intensieve en een extensieve poot.

Het is de bedoeling dat de kern van de intensieve poot zal bestaan uit een oost-west keten van intensief en gestandaardiseerd werkende, methodologisch op elkaar afgestemde bird observatories. Deze groepen, voornamelijk professionals, zullen zich minimaal met vangen en ringen bezig houden, liefst in combinatie met gebieds- en trektellingen. De extensieve poot zal vooral gedragen worden door vrijwilligers via een landelijk checklist-programma. De mogelijkheden om meer standaardisatie aan te brengen worden onderzocht.

Illustraties zijn ontleend aan Noordamerikaanse nieuwsbrieven voor vogelaars.